

Redaktor və Ön sözün müəllifi: İsmayıl Kazımov, filologiya elmləri doktoru, professor

Rəyçi və Son sözün müəllifi: Şəddat Cəfərov, fəlsəfə okuru, yazıçı-publisist

Əli Rza Xələfli (Əzizli İrza Zal oğlu) "İti bucaq baxışı" (Qulu Məhərrəminin publisistika yaradıcılığı haqqında ədəbi qeydlər) "Gənclik" nəşriyyatı, 2024. 370 səhifə.

Şair-publisist Əli Rza Xələflinin "İti bucaq baxışı" kitabı tanınmış

yazıçı-publisist, görkəmli jurnalist-alim Qulu Məhərrəminin publisistika yaradıcılığı haqqındadır. Müəllif Qulu Məhərrəminin zəngin publisistika yaradıcılığını çap olun-

muş əks olunmuşdur.

Qulu dilçi olduğundan onun publisistikasını, fikrimcə, linqvopublisistika adlandırmıq olar. Burada "fakt-qiy-mət" dixotomiyası üstündür. Publisistik mətnlərdə faktlar göstərilir və onlara qiymət verilir, eləcə də intensional (müəllifin niyyəti) paradigmatlar mətnyaradıcı vasitə kimi çıxış edir.

Ə.Xələfli professor Q.Məhərrəminin bu yazılarının predmet - funksional və qnosoloji xarakteristika da verir. Sosial şəüurun xarakterini, ideoloji pozisiyanın təsirini də göstərir.

Qulunun nəzərdən keçirdiyim bu yazılarının konseptual əhəmiyyəti böyükdür, nəzəri kateqorial aparatı, əlbəttə, zəngindir. Bunlar yeni perspektivlər vəd edir. Qulunun düşüncələri və məqalələri bugünkü mürəkkəb, çətin həyatı publisistinasına inikəs etdirir. Bunu hər yazıda görmək olmur. Bu baxımdan Q.Məhərrəminin publisistik qələmi fenomenal xarakter kəsb edir. Bu publisist mətnlər idrak (dərkətmə) xarakterini daşıyır.

Bu gün sosial tələb, sosial dərkətmə sözügedən mətnlərdə (məqalələrdə) yüksək səviyyədə öz şərhini tapa bilməlidir.

Q.Məhərrəminin semantik-pragmatik potensial səviyyəli olan publisistik mətnlərində maraqlı bir hadisə - metaforlaşma da izlənilir. Metafora dilin sisteminin bir hadisəsidir. Ümumiyyətlə, müasir publisistikada elə Əli Rzanın publisistikasına, bir vaxtlar qeyd etmişdik, metafora və metaforlaşma çox mühüm kommunikativ baza rolunu yerinə yetirmişdir. Yeni kommunikativ sferada istifadə olunan metaforik ifadələr Qulunun tapıntısıdır. Bu əsərlərdə işlədilmiş həmin ifadələr psixolinqvistik, kommunikativ - pragmatik və koqnitiv mövqeləri ilə fərqlənir.

Qulunun nitq fəaliyyəti prosesi (istər şifahi, istər yazılı) publisistik mətn mexanizmi ilə ölçülür. İşlədilmiş metaforalarla Qulu bir jurnalist kimi bilir ki, metafora publisistikani gözəlləşdirir. Onun mətnlərdə aktiv

muş kitabları əsasında təhlil cəlb edir. Qulu Məhərrəminin tədqiqatına cəlb edilmiş publisistika kitabları 44 günlük Zəfər müharibəsindən və sonrakı antiterror əməliyyatından əvvəl yazılıb. Bəzi qeydlər zaman baxımından redaktə tələb etsə də, buna lüzum görmədik. Xalq arasında deyildiyi kimi, yazıya pozuyoxdur. Kitab essevari üslubda, oxunaqlı bir dillə yazıldığından oxucuların marağına səbəb olacağına inanırıq.

ISBN 978-8020-2025-5-3

Ə 47020600202 - Qrifli nəşr
M653(07)2024

Ə.R.Xələfli

"Gənclik" nəşriyyatı, 2024.

işlənməsi verilən informasiyanı daha da dolğunlaşdırır, sözün keçid və yeni mənaları publisistikanın funksiyalarını genişləndirir, emosional təsiri yüksəldir - bu baxımdan Qulunun publisistik yaradıcılığında ana dilimizin metaforik fondunun zənginliyi xüsusilə seçilir.

Beləliklə, Ə.Xələfli Qulu Məhərrəminin qurduğu mətnlərdə ədəbi-dil proseslərini çox böyük ustalıqla izləyir, metafora və digər vasitələri xüsusi linqvokulturoloji və koqnitiv işarə kimi dəyərləndirir. Məlumdur

miş söz və terminlərin böyük əksəriyyəti xalqa tanış deyil, müəllif onları min bir əzab-əziyyətlə interpretasiya edib. İnsan kommunikasiyada olduğu digər dillərin söz və teminlərini onların mənə və imlasını, tələffüzünü də mənimsəməlidir. Qulu müəllimin bu barədə fikirləri maraqlı doğurur: "Cəmiyyət inkişaf etdikcə, həyatımızın müxtəlif sahələrində yeniliklər artdıqca, dünya ölkələri ilə əlaqələr genişləndikcə, xüsusən müasir dövrimizdə elmi-texniki tərəqqi vəsət aldıqca ana dilimizdə də alınma sözlər sel kimi axır". İstifadəsi, işləliyi artdıqca və dilimizin leksik fondunda möhkəmləndikcə həmin sözləri mənə və mahiyyətinin izahına, yazılışının və tələffüzünün dəqiqləşdirilməsinə ciddi ehtiyac duyulur.

Professor Qulu Məhərrəminin uzun illər üzərində çalışdığı və oxuculara, mütəxəssislərə təqdim olunan izahlı lüğəti məhz həmin ehtiyacı ödəmək məqsədi ilə çap edilmişdir. Bu gün həmin söz və terminlərə mətbuat dilində intensiv rast gəlikir.

Qulu Məhərrəminin çoxsahəli fəaliyyət və yaradıcılığında publisistik yazıları xüsusi yer tutur. Qulu müəllimin respublikamızda sosial və digər işləri cəmiyyətin diqqətini cəkməkdir. Yeni cəmiyyətin doğurduğu mənəvi aşınmalar, tozadlar, proseslər və s. onun publisistik yaradıcılığının başlıca mövzularını təşkil edir. Bu mövzularda Qulu müəllimi daha çox düşündürüb narahat edən məsələlər öz həllini tapa bilməmişdir. Bu yazılar

BÖYÜK AVTORİTETLƏR

Əli Rza Xələfli və Qulu Məhərrəminin çağdaş publisistikaya baxışları kontekstində

ki, mədəniyyət tariximizə mətbuat yol açandan sonra publisistika və bu üslub həm ayrıca, həm də bədii-üslubla birlikdə Azərbaycan ədəbi dilinin inkişafına tökan verdi. Elə ilk gündən sözügedən yeni üslub demokratiyyəli, mükəmməlliyi, cəlalığı və mən deyərdim ki, ciddi təsiretmə imkanları ilə fərqlənməyə başladı.

Qulunun publisistikasının güclü dil bazası var. Bu baza onun kitabdakı məqalələrində və mahir mətbuat işçisi, şair-publisist Əlirza Xələflinin düşüncəsində mükəmməllik zirvəsinə yüksəlir.

Qulu publisistikası ilə dövrün ədəbi dilini funksionalaşdırma bilib. Qulunun publisistikası cəmiyyətin şəüruna ciddi təsir göstərə bilib. Ona görə də onu Azərbaycan ictimaiyyəti tanıyır. Onun əsərləri (istər şifahi, istər də yazılı nitqi) xalqımızın milli düşüncəsinin yeniləşməsinə, aparıcı qüvvəsinə çevrilmişdir.

Qulu televizordakı görünəndə, hər şeydən, hər mövzudan danışıq bilib. Xüsusən də, ana dilinin problemlərindən orfoqrafiyadan tələffüz normalarının pozulma hallarından, bunu doğuran səbəblərdən danışıq.

Qulu yeni sözlər lüğəti kitabını ortaya qoymuşdur. Bu onun ən mühüm xidmətlərindəndir. Onun "Yeni alınma sözlər lüğəti" (İzahlı sözlük, Bakı, Azərbaycan Dövlət Tərcümə Mərkəzi, 2021, 400 səh.) birbaşa cəmiyyətdə gedən proseslərə güclü təsir göstərir. Ona görə ki, bu lüğətdə toplanmış və izahlı doğru-dürüst veril-

Qulunun yeni mədəni irs kimi. müasir Azərbaycan publisistikasını şöhrətləndirir, kamilləşdirir və bununla yanaşı publisistik dili və üslubu zənginləşdirərək inkişaf etdirir.

Publisistika qandırmaq üçündür, kim isə bu fikri deməzdir. Publisistika ilə söz adamları günün ən vacib problemlərini intensiv həll etmək, yeni fikir və düşüncələri, təklifləri xalqa daha tez çatdırmaq məqsədini güdür. Ona görə də bu optimal bir janrdır. Tanınmış şair-publisist Əli Rza Xələfli "İti bucaq baxışı" adlı təqdir olunması kitabında Qulu Məhərrəminin çağdaş publisistikasını sənotkarlıq, dil və üslub cəhətdən təhlil etmişdir.

Qulu Məhərrəminin kitabda toplanan publisistik yazılarında bu janrın spesifik xüsusiyyətlərini, onun ifadə tərzini, müasir mövzularda baxışını və s. görə bilirik. Burada düşüncə mədəniyyəti çox güclüdür. Həmin yazılarda elmi və bədii publisistika çulğalaşır, yazıların təsirini artırır.

Ə.Xələflinin təhlilində sözügedən janrın tələbləri tam şəkildə gözənlənmiş, publisistik janrı səciyyələndirən əsas xüsusiyyətlər qabardılmışdır.

Qulunun publisistikasında müəllifin amalı və məqsədi aydın görünür. Janrın əmələ gətirdiyi üslubi effekt qorunub saxlanılır.

İsmayıl KAZIMOV,